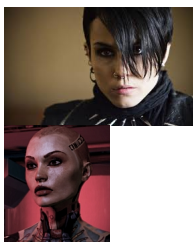

Roko Kerovec

Što lik djevojke Lisbeth Salander iz filma „Muškarci koji mrze žene“, radenom po knjizi Stiega Larssona, i lik djevojke „Jack“ (subject zero) iz Biowareove igre „Mass Effect 2“ imaju zajedničkog?

Oba lika su jedan od rodni stereotipa snažne žene iz feministički-afirmativne perspektive. Ako niste gledali film ili igrali igru (tko misli da je Mass Effect „video igrice“ – bez ljutnje – nema pojma), evo kratkog rezimea: oba ženska lika su zlostavljana od strane muškaraca od ranog djetinjstva, oba lika su socijalno marginalizirana, institucionalno ograničena i alternativno estetizirana (tetovaže, pirsing, goth estetika, mršavice, i sl.), oba lika posjeduju iznimne vještine i „ubojitost“, obje ne vjeruju i ne ovise o nikome osim o samoj sebi, obje su biseksualne i obje privlači glavni lik (najčešće muškarac). Nema tu slučajnosti. BioWare (Mass Effect) je produkcijska kuća koja za scenariste svojih igara ima punokrvne pisce koji su rodno poprilično angažirani u svojim scenarijima za igre (npr. Dragon Age serial). Larsson - iako je umro prije nego se proslavio svojom Milenijskom trilogijom (Muškarci koji mrze žene je dio iste) pa je ostalo sporno jeli on feministički pisac ili radikalni osvjetnik za nasilje nad ženama - nedvojbeno artikulira feminističke teme. Oba pera su iznjedrila isti ženski lik kojim se obraćaju uglavnom mlađoj populaciji, oba lika su atraktivne umjetnine (bar meni) koje uzdižu cyber ženstvo na račun ljudskosti i stvarne situiranosti žena u društvu. Ovi ženski likovi, nisu isključili muškarce, postoji cjelovita društvena opcija za nove muško-ženske odnose koje ovi likovi promoviraju „bellow the line“ marketingom. Osnježene žene s muškarcima rade na zajedničkom projektu, pa čak ih muški junaci i privlače, jedino što nema „igre moći“ u njihovoj vezi, ili drugačije čitano: izvan seksualno-emotivne razmjene, među njima nema smislene veze. Seksualna avantura i dijeljenje dointa sa radikalno individualiziranom frikušom je jedna stvar – s njom dočekati starost u uzajamnoj podršci je nešto sasvim drugo.

Treba biti fer; feministički teoretičari/ke ne uvažavaju jednoglasno rodne stereotipe koji dolaze iz njihovih redova, no ostaje činjenica da patrijarhat nema monopol nad rodnim stereotipima, feminizam je proizveo dovoljno svojih. Možda bi stvari u našoj kontroverzi oko spolnog odgoja u školama išle lakše kada bi se priznala činjenica da je odgoj, kakav god bio, ideološki a ne znanstveni konstrukt, on se vrijednosno osmišljava a ne "objektivno" prepoznaje u prirodi. Stanje stvari u prirodi (općoj ili ljudskoj) ako ih se uopće može iscrpno definirati, nije norma – prečesto je priroda divlja i okrutna. Stoga ljudi osmišljavaju kako promovirati dobre stvari prirode a suzbijati loše i to je „posao“ ideologije (koja nema samo negativni predznak). Mi smo se našli u ideološkom pluralizmu gdje nema općeg konsenzusa oko dobrog i lošeg u prirodi ljudske seksualnosti i identiteta. Priča o (ne)znanstvenosti jedne ili druge strane je bespredmetna i služi za lobističke obračune. Ovdje se uistinu radi o sukobu različitih svjetonazora i vrijednosnih sudova koji imaju legitimni zadatak kultivirati sirovinu neposrednog ljudskog iskustva. Ova pozitivna uloga ideologije (ljudski um koji intervenira u prirodu) postaje negativna onog časa kada ideolog povjeruje da je njegova ideja prozaična istina, da je njegov vrijednosni sud zapravo „znanstvena ili biblijska činjenica“. Tada njegovi neistomišljenici postaju djeca/ovce koja nisu sposobna za ravnopravan dijalog i raspravu već ih treba odgajati, prisilom zakona, obveznog odgoja ili medijskom špotancijom. Legitiman način sukoba vrijednosnih sudova u zdravstvenom odgoju jest rasprava, dijalog, uvjeravanje... ako ništa od ovog ne urodi plodom, na scenu stupa vrlina klasične tolerancije: „uvažavam te iako se ne slažem s tobom“.

Budući da je javna rasprava o zdravstvenom odgoju kod nas svojevrsno mrtvorođenje, dio sa raspravom i uvjeravanjem je propuštena prilika (ne znam tko je kriv i tko se nije kome odazivao na pozive na raspravu), baš zato je vrijeme za pothvatom smanjenja štete implementacijom klasične tolerancije u program zdravstvenog odgoja. U ovom času ja ne znam bolji način od, barem privremene, suspenzije obvezatnosti pohađanja zdravstvenog odgoja ovakvog kakav on trenutačno jest - kontroverzan. Njegova školska neobaveznost sama po sebi svjedoči da se vrijednosni sudovi razlikuju i da živimo u pluralističkom društvu koje različito tumači stvari, umjesto da njegova obvezatnost implicira nepovjerenje u odgojne kapacitete obitelji i nevladinih odgojnih institucija. Ako se bojimo da će takva podjela pojačati netrpeljivost među mladima i povećati nasilje prema drugačijemu, svoj strah kanalizirajmo prije svega prema idealu klasične tolerancije koja uvažava i kad se ne slaže umjesto da se mir traži prisilnom unifikacijom vrijednosnih sudova. I na kraju, ne budimo preveliki idealisti u svojim odgojnim ambicijama. Kad govorimo o ljudskoj seksualnosti i identitetu bavimo se nečim što se (često traumatično) razvija tijekom čitavog života: jao nama ako računamo na efektivnost školskih razrednika pri unaprijeđenju ovog razvoja onoliko koliko intenzitet trenutnih kontroverzi sugerira.